

ÜLKEMİZİ 21. YÜZYILA HAZIRLAYACAK VE KALKINDIRACAK ÖĞRETMEN TİPİNİN ÖZELLİKLERİ

Yrd. Doç. Dr. Zeki ARSAL

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

ÖZET

21. yüzyılın gereklerine uygun insanların yetiştirilmesinde en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Bunun için öncelikle öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerin belirlenmesi ve buna uygun eğitilmesi önemli görülmelidir. Bu çalışmada ülkemizi 21. Yüzyıla hazırlayacak ve kalkındıracak öğretmen tipinin özelliklerinin belirlenerek öğretmen yetiştirmeye katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Araştırmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmaya 25 öğretim elemanı, 100 ilk ve ortaöğretim okullarında görevli öğretmen ve 88 eğitim fakültesi öğrencisi katılmıştır. Elde edilen verilerin yüzde ve frekansları hesaplanmış, yorumlanmış ve sonuçlar özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Öğretmen Nitelikleri, Öğretmen Davranışları, Öğretmen Tipi, Öğretmen Standartları.

ABSTRACT

The teachers have the most important role for training people the realities of the 21.th centry. Firstly The qualifications which teschers have should be determined and training of them is considered as an important issue. The purpose of this study is to find the qualifications of the teachers who will teach people during the 21th centry and develop our country.

The dates were collected though questionnaire. The study includes 25 teacher educations, 100 teachers who works in elemantary and secondary schools and 88 students who learns in the education fakülty. The dates collected from the study were calculated by percent, frequency and explained and the conclusions were summarized.

Key Words: Teacher, Teacher Qualifications, Teacher Behaviours, Teacher Type, Teacher Standarts.

1. GİRİŞ

21. yüzyıl bilim ve teknoloji çağı olarak nitelendirilmektedir. Dünyadaki toplumlar bu çağa uyum sağlamak durumundadırlar. Bunun için de insanların bilim ve teknoloji çağının gereklerine göre yetiştirmek zorundadırlar. İnsan yetiştirmeden söz ettiğimizde bu görevin temel sorumlusunun insan yetiştirme mühendisleri olarak nitelendirilen öğretmenler olduğu görülmektedir. Bunun için de öncelikle öğretmen kimdir? Sorusuna cevap verilmelidir.

Öğretmen, öğretme işinin temel sorumlusudur. Öğretmenin görevi, eğitimsel yaşantıları düzenlemek ve düzenlenen çevrede örnek oluşturacak biçimde yer almaktır. Bu gerekçeyle, öğretmen belli konuları belli gruba ya da kişiye öğretme ve davranışlarıyla öğrenen gruba örnek oluşturan bir meslek üyesidir. Bu iki önemli görevi yani hem çevreyi düzenleme ve hem de çevrenin bir parçası olarak örnek oluşturma onun hem bir bilim adamı, hem de sanatkar gibi davranmasını gerekli kılmaktadır. Kişisel ve mesleki gücünü toplumun gelişmesine sunması beklenen öğretmenin toplumsal liderlik görevini ustalıkla yürütmesi bir başka sorumluluk alanını oluşturur. Bu gerekleri yerine getirmek için öğretmen; okuyan, inceleyen, iyiyi-doğruyu seçebilen, mesleği ile ilgili toplantıları, dernek çalışmalarını izleyen, araştıran bir kişiliğe sahip olmalıdır (Bilen, 1996, s.16).

Toplumların oluşmasında ve gelişmesinde her mesleğin ayrı yeri ve önemi vardır. Öğretmenlik mesleği, özellikle ülkenin geleceğini biçimlendireceği için çok önemlidir (Apaydın, 1998).

Öğretmenlerin okul kanalıyla etkileri, genel olarak eğitimin ve okulun etkisi, şlevleri ile ilgilidir. Öğretmenlerin bu tür etkilerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

- a. Toplumsallaştırma: Her toplumda hangi sınıftan olursa olsun çocuklara toplumun ortak değerlerini, kültürel mirasını aktarmak, öğretmek, onlara toplumun kendilerinden beklediği fiziki , zihni, ahlaki, sosyal gerekleri kazandırmak görevidir.
- b. Davranış Değişikliği Oluşturma: Okulun öğretmenler kanalıyla yeni kuşaklara toplumun değerlerini aktarmasının yanında davranış değişikliği ve yeni davranışlar oluşturma amacı da vardır.
- c. Nitelikli İnsan Gücü ve Çeşitli Mesleklere Eleman Yetiştirme: Bir ülkenin sosyal değişme ve iktisadi kalkınmasını başarabilmesi için yüksek düzeyde nitelikli insan gücüne ve çeşitli meslek elemanlarına ihtiyaç vardır. Bunlar esas olarak okullarda öğretmenler tarafından yetiştirilir.
- d. Önderler ve Aydınlar Yetiştirme: Öğretmenler okul kanalıyla önderler ve aydınlar yetiştirirler. Devlet adamları, politikacılar, komutanlar, tüm aydın ve yazarlar öğretmenlerin öğrencileridir.

Üniversite öğretim elemanları yüksek uzmanlık bilgisine sahiptir ve toplumsal sorunları en iyi bilen kişiler olarak görülür. Kitaplar, gazete ve dergilerdeki yazıları, adyo ve televizyondaki konuşmaları, açık oturumları ile kitleleri etkileyip kamuoyu oluşturma, toplumda kanaat liderliği yapma olanakları vardır. Diğer öğretmenlerinde çeşitli toplumsal sorunlarla ilgilenme, yerel önderlik yapma v.b. olanakları bulunduğu söylenir (Akyüz, 1978).

Tarih boyunca toplumların yaşadığı sosyal, ekonomik, siyasi problemlerin çözümünde öğretmenler kurtarıcı olarak görülmüş, yeniliklerin benimsenmesinde önemli görevler üstlenmiş ve toplumu derinden etkileyen kişiler olmuşlardır. Bu durum bizim ülkemiz için de geçerlidir. Tarihimize baktığımızda yaşanan dönemin özelliklerine göre öğretmenlerin toplumda üstlendiği görevlerde değişmiştir. Bu tarihimiz boyunca değişik öğretmen tiplerinin ve öğretmen yetiştirme politikalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Her dönemin öğretmen tipini o dönemin genel özelliklerinden ve eğitimin özelliklerinden ayırmak mümkün değildir.

1.1 Eğitim Tarihimiz ve Öğretmen

Osmanlı devleti 1299' da kurulmuş, kısa bir sürede imparatorluk haline gelmiş, gelişme, duraklama ve gerileme dönemlerinden sonra 1922' de yıkılmıştır. Osmanlılarda eğitimin temel özellikleri;

1. Osmanlı dönemine medrese dönemi denebilir. Medreseler toplumu derinden etkilemiş ve hiç kendini yenileme gereği duymamışlardır.
2. Eğitim-öğretimin temel amacı dindir ve "alim" denince din bilgini akla gelir. Müsbet bilimlere ilgi ferdi, istisnai ve süreksizdir.
3. Eğitim-öğretim yöntemi ezbercidir.
4. Azınlık çocuklarının üst düzey yönetici yetiştirildikleri Enderun adında önemli bir örgün eğitim kurumu vardır.

Osmanlı döneminde eğitici, öğretmen geleneksel, dini değerlerin aktarıcısıdır. Öğretmen yetiştirme politikası, kurumu yoktur.

Türkiye’de ilk öğretmen okulu 16 Mart 1848’ de açılmıştır. Tanzimat döneminde ülkenin kötü gidişatını önlemek için bir takım yenilikler yapılmaya başlanmış, halkın eğitilmesi devletin görevi olarak görülmeye başlanmıştır. Dönemin eğitiminin özellikleri;

1. Eğitim, devleti felaketten kurtaracak bir yol olarak görülmüştür.
2. Eğitim, bir bilim olarak görülmeye başlanmıştır.
3. Eğitimde yenileşmeler çok az sayıda aydın ve öğretmenlerle sağlanmıştır.
4. Mesleki ve teknik okullar açılmaya başlanmıştır.
5. İlk kez öğretmen yetiştiren meslek okulları açılmaya başlanmıştır.
6. Programlara hayata dönük dersler konulmuştur.

Bu dönemin öğretmeninin özelliği, gelenekçi Osmanlı feodal toplum ve onun siyasi kurumu olan Abdülhamit dönemi despotik yapısına karşı olması ve onunla mücadele etmesidir (Sarıhan, 1998).

“Genç Osmanlılar” denen aydınların giriştikleri fikir ve siyasi mücadelenin etkileri yayılmaya başlamıştır. Devlet şeklini Avrupalı haline sokma hareketi olarak Parlamentolu Meşrutiyet yönetimini getiren bir anayasa Kanun-i Esasi (1876) da kabul edilmiştir. Dönemin eğitiminin özellikleri;

1. Osmanlı Devleti’nin ilk anayasası Kanun-i Esasiye eğitimle ilgili önemli maddeler girmiştir. (Özel öğretim yapılabilir, ilköğretim mecburidir)
2. Savaş nedeniyle eğitimle pek ilgilenilememiştir.

Mutlakiyet Döneminde (1878-1908) Abdülhamit parlamentoysuz süreksiz tatil etmiştir. Bu dönemde eğitiminin genel özellikleri;

1. Özel eğitim ve özel öğretilerde gelişmeler olmuştur.
2. Programlarda hayata dönük dersler çıkarılmış ve din dersleri konulmuştur.
3. Daha çok ilköğretimi yetiştirilmiştir.
4. Öğretmenliğin meslekleşmesi için talimat çıkarılmıştır.

Bu dönemde öğretmen istenen sistemin savunuculuğunu yapmış, medrese tipi öğretmen benimsenmiş, yenilikçi öğretmen tipi istenmemiştir.

1908'de Meşrutiyet İdaresi kurulmuş, Balkan, Trablusgarp, I. Dünya Savaşı olmuştur. Bu dönemde eğitiminin genel özellikleri ise;

1. Hürriyetçi bir hava ortaya çıkmış ve bu okullara da yansımıştır.
2. Balkan Savaşları felaketlerinden sonra çökmekte olan devleti eğitim ve öğretmenler kurtaracaktır görüşü benimsenmiştir.
3. Geleneksel okullar kapatılmaya başlanmıştır.
4. Öğretmen yetiştirme çalışmaları başlamıştır.
5. Programlara hayata dönük dersler konulmaya başlanmıştır.

Bu dönemde öğretmen devrimle özgürleşmiş ve toplumu da medenileştirmek için önderlik yapmıştır. Öğretmen tipi devrimci ve hürriyetçidir. Bundan sonraki dönem Kurtuluş Savaşı dönemidir.

Kurtuluş Savaşı döneminde (1919-1922) eğitimin genel özellikleri ise;

- 1) Kurtuluş mücadelesi eğitimi derinden etkilemiş, eğitim de bu mücadeleye katkıda bulunmuştur.
- 2) Savaşın en yoğun olduğu zaman Ankara'da eğitim kongresi toplanmıştır.
- 3) Halkın milli kurtuluş davası yolunda bilgilendirilmesi amacıyla halk eğitimi çalışması yapılmıştır.

Öğretmenler İzmir'in işgalini izleyen günlerde mitingler yapmışlardır. T.B.M.M. kurulduktan sonra da hükümet öğretmenlere yer yer halkı istiklal mücadelesi konusunda aydınlatma, isyancıları nasihatle yola getirme görevleri vermiştir. Öğretmenler Erzurum, Sivas Kongrelerine katılmış, cephede savaşarak şehit düşmüşlerdir. Öğretmen tipi savaş örgütleyicisi, askerdir. Bu dönemi Cumhuriyet takip dönemi takip eder.

Cumhuriyet Döneminde (1923-1993) eğitimin genel özellikleri;

1. Dönemin siyasal, ekonomik, hukuki ve kültürel değişmeler gerçekleşmiştir. Bunların halka benimsetilmesi açısından eğitim önemlidir.
2. Atatürk bizzat kendisi "Başöğretmen" ünvanı ile eğitim düzeyinin yükseltilmesi için çaba harcamıştır.
3. 1924' de Tevhid-i Tedrisat ile tüm okullar Maarif Vekaletine bağlanmış ve medreseler kaldırılmıştır.
4. Eğitim laikleştirilmiştir.
5. Eğitim demokratikleştirilmiştir.
6. Tarih ve dil konularında milli amaca yönelinmiştir.

7. Köy için eğitim-öğretime önem verilmiştir.
8. Laik, Atatürk'e bağlı insan tipi yetiştirilmeye çalışılmıştır.
9. 1945' den sonra eğitimde ABD' deki eğitim uygulamaları rol oynamıştır.
10. 1961' den sonra eğitim-öğretimde şekilsel tutum ve davranışlara yer verilmiş öz unutulmuştur (Akyüz, 1985).

Bu dönemde öğretmen (1923-1946) düşüncesiyle, giyimiyle, devrimci, Türkiye'nin örnek insanı, cumhuriyetçi, çağdaş, (1946-1960) sınıfta "ABC" öğreten, toplumda öncülük görevi olmadan, tüketici, siyasi iktidarın oyuncuğu, 1960-1990 halkın haklarını savunan, yenilikçi, devrimci öğretmen ve bu dönemin zıt kutbunda yer alan kitledir(Sarıhan, 1998).

Kavramsal olarak içinde bulunduğumuz çağa, insanlığın günümüzde ulaştığı olduğu çağa, "Postmodern çağ" veya "Endüstri sonrası toplum" gibi isimler verilmektedir. Ne denirse densin gelecek yüzyılın "bilgi toplumu" olacağı, bilim ve teknolojinin insan yaşamını belirleyecek yegane öğe olacağı hemen hemen herkesçe paylaşılmaktadır.

Bilgi toplumu bilgiye değer veren, bilgiyi kullanabilen, bilgi üreten bir toplumdur. Bilgi toplumu bilgi teknolojileriyle biçimlenmektedir. Bilgi teknolojileri toplumsal değişimin temelini oluşturmaktadır. Bilgi toplumunda temel gelir ve üretim kaynağı bilgidir. Bu toplumda bilgi yönelimli işçiler; akademisyenler, yazarlar, öğretmenler, sekreterler olacaktır. Bilgi işçileri bürokraside ve işletmelerde sürekli olarak bilgiyi yorumlamaya çalışacaklardır (Çelik, 1998).

Bilgi toplumunun temel hedefi bilgili insandır. Bilgili insan ise "davranış değiştirme mühendisliği" olarak adlandırılan eğitimin ürünüdür. Bu yüzden başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm ülkeler bilgi üretmek için yoğun bir yarışma içindedirler. Bu nedenle eğitim sistemlerini bu çağa uygun hale getirmek için çaba harcamaktadırlar. Çünkü gelecek yüzyılda kalkınmacılık, gelişmecilik düzeylerini artık ne gayri safi milli hasıla ne de fert başına düşen hasıllar belirleyecektir. Ülkelerin gelişmişlik, kalkınmışlık düzeylerinin yegane belirleyicisi "bilimin teknolojiye olan katkıları" olacaktır. Bilim ve teknoloji üreten toplumlar üretmeyen toplumlar karşısında ayrıcalıklı konuma yükseleceklerdir (Aslan, 1998).

Bilgi çağının en belirgin özelliklerinden birisi hızlı bir bilgi bombardmanı ile karşı karşıya kalıyor olmasıdır. Mevcut bilgilere sürekli olarak yeni bilgiler eklenmektedir. Bilgiler aktarılmakla öğretilmeyecek kadar çoğalmaktadır. Bu nedenle eğitim-öğretimde bilgi aktarmadan daha çok bilgiye nasıl ulaşılabileceği üzerinde durulmalıdır (Erdoğan, 1998).

Gelecek yüzyılda eğitimden ve öğretmenden söz ederken bu tür bir toplumun dikkate alınması gerekecektir. Bilgi çağında hem bireysellik hem de ait olma ön plandadır.

1.2. 21. Yüzyılda Eğitim ve Öğretmen

Bilgi çağının yaşandığı hızla gelişen dünyamız küçülüp bir anlamda bütünleşmeye doğru giderken, bir yandan kalkınma hamlemizi güçlendirmeli, diğer yandan da nitelikli insan gücü yetiştirme çabalarını arttırmalıdır. 15. Milli Eğitim Şurası 21. Yüzyılda Türk Milli Eğitim Sisteminin hedef, ilke ve politikalarını belirlemek, özellikle yönlendirmek ve yeniden yapılanmayı tartışmak ve karara bağlamak üzere toplanmıştır. Bunun için öncelikle 21. Yüzyıl bireyi ve eğitim yapısı tartışılmalıdır.

21. Yüzyılda okullar önemini yitirecektir. Bilgi artık belli bir kurum veya bireylerin tekelinde olan bir şey değildir. Bilgi birey yaşamının her alanına yayılmıştır ve her an kullanılabilir bir öncelik göstermektedir: Öğrenme artık, katı bir hiyerarşik bir program etrafında düzenlenmiş sınırlı yaşantı olmaktan çıkmıştır. Öğrenme küreselleşmiştir. (Küreselleşme, sosyal, ekonomik, kültürel alandaki sınırların kalktığı bir sosyal süreçtir). Öğrenmenin küreselleşmesi bir yandan bilginin yayılmasını ve kullanılmasını kolaylaştırırken, diğer taraftan iletilerin bireyselleşmesini sağlamaktadır. Küresel öğrenme eğitimde fırsat ve olanak eşitliğini bilgi kaynakları lehine bozmaktadır. Artık bilgiye ulaşmak belli bir parasal gücü gerektirmektedir. Bu açıdan bakıldığında küresel öğrenme, öğrenmede bireyselleşme ön plana çıkarır ve daha bencil öğrencilerin yetişmesine neden olabilir.

Bilgi toplumunda yaşam boyu eğitim yaklaşımı benimsenmelidir. Eğitim süreklilik kazanmıştır. Yaşamın her yanında, her yaşta, her yerde öğrenmeye gereksinim vardır. Çünkü toplum hızla değişmekte, öğrenilmiş bilgiler eskimektedir. Yaşam boyu eğitim, iş ve eğitim arasında bütünlüğün sağlanması için gereklidir (Çelik, 1998).

Bilgi çağında eğitim, iletişim teknolojilerinin etkili bir şekilde kullanımı bakımından farklı olacaktır. Bu daha çok eğitim ve öğretim hizmetinin sunuş biçimi noktasında yoğunlaşmaktadır. Bilgi iletişim teknolojileri, elektronik posta sistemi (eps, e-mail), internet sistemi (is), haberleşme-bolitiien sistem (hbs), bilgi taşıma sistemi (bts), bilgisayarla konferans sistemi (bks). Türk eğitimciler bu bilgi iletişim teknolojilerinin ne olduğu hakkında da bilgi sahibi olmaları ve kullanmaları gerekir, aksi takdirde bilgi çağında üretken bir yapıya sahip olamayacaktır (İşman, 1998).

Okullar sürekli eğitim merkezleri olarak toplumun bütün kesimlerine hitap edecek yapıya kavuşturulmaktadır. Toplumdaki bireylerin bilgi gereksinimlerinin karşılandığı yapıya bürünmeli ve çok işlevli olmalıdır. Yeniliklere açık olmalıdır.

ABD'nde öğretmen eğitiminde akreditasyon yetkisine sahip Ulusal Öğretmen Eğitimi Akreditasyon Konseyi (NCATE, National Council For Accreditation Of Teacher Education) 21. Yüzyıl öğretmen vizyonu geliştirmiştir. Buna göre NCATE; kendini geliştiren, yarışmacı ve nitelikli öğretmenlerin her çocuğa öğretebileceğine

inanmaktadır. Öğrenciler, sadece temel becerileri değil aynı zamanda sorumlu bir vatandaş olmak ve yeni ekonomik düzene katkıda bulunmak için gerekli bilgi ve becerileri kazanmak zorundadırlar. Mesleki eğitim veren akretite olmuş okul, kolej veya bölümlerden mezun olmuş öğretmenler şunları yapabilmelidir:

- ✓ İlköğretim 12. sınıfa kadar tüm okulöncesi öğrencilerin öğrenmesini sağlamalıdır.
- ✓ İlköğretim 12. sınıfa kadar öğrencilere mesleki dernekler ve devlet tarafından konulmuş standartları öğretebilmelidirler.
- ✓ Araştırma sonuçlarından elde edilen bilgi ve uygulamalara dayalı öğretimsel içeriği kullanabilmelidirler.
- ✓ Farklı gelişme döneminde, farklı öğrenme stillerine sahip ve farklı hazırbulunuşluk düzeylerindeki öğrenciler için etkili öğretim teknikleri kullanabilmelidirler.
- ✓ Uygulama yapabilmeli ve dönütlere cevap verebilmelidirler.
- ✓ Teknolojiyi öğretimde etkili olarak kullanabilmelidirler (NCATE, 2002).

Alvin Toffler 21. Yüzyılda eğitimde insanların üç alanda yeni becerilere ihtiyaç duyacaklarını belirtmiştir. Bunlar;

a) Öğrenme: Öğrenci, eski düşünceleri atmasını ve yerine yenilerini nasıl, ne zaman koyacağını bilmelidir. Nasıl öğrenilmesi gerektiğini öğrenmelidir. Yarının cahili, okuma-yazmasını bilmeyen değil, nasıl öğrenmesi gerektiğini öğrenmeyen kişidir.

b) İlişki Kurma: Yaşamın çabukluğu artınca gerekli insan ilişkilerinin kurulması, sürdürülmesi, giderek zorlaşacaktır. İnsanların birbiriyle iletişim kurmaları zorlaşacaktır.

c) Seçme: Bu çağda Toffler kişinin karşılaştığı karar verme durumlarının sayısı ve karmaşıklığı arttığı için eğitimin aşırı seçme sorununa doğru yönelmesi gereğine değinmektedir.

Peter Drucker da 21. Yüzyılda eğitimle ilgili olarak şunları söylemektedir:

1) Eğitimli insan kavramına verilen yeni anlam: Eğitimli insan artık okuma-yazma ve aritmetik bilen kişi olmayıp, temel bilgisayar becerilerini bilen kişidir. Bu tür okur-yazarlık kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşir.

2) Öğretim yöntemleri: Öğrencilerin güçlü yönleri üzerinde durularak, yeteneğe göre eğitim yapabilmektir.

3) Ders Programları: 21. Yüzyılda kitle iletişiminden bireyselleşmiş öğretime, katı programların esnek programa, bağımsız içerikten bağıntılı içeriğe geçiş yapılmalıdır (Tezcan, 1998).

Aslan (1998) postmodern çağın eğitim hedeflerini şöyle sıralamıştır:

1. En az bir yabancı dili ileri düzeyde bilen,
2. Sadece okuma-yazma, aritmetik değil bilgisayar okur-yazarlığına sahip,
3. Bilgiye nasıl ulaşacağını bilen ya da öğrenmeyi öğrenmiş,
4. Enformasyonu bilgiye dönüştürebilen,
5. Yeni ufuklar açabilen, yeni kavramlar geliştirebilen, düşündüğünü yapmadan önce yaşayabilen, yapıcı, yaratıcı,
6. Tek bir disiplin tutkusu olmayıp disiplinler arası çeşitli projeler, ekip çalışmalarına katılabilen,
7. Yerelliği anlayan ve küreselleşmeyle birleştiren,
8. Risk alan gerektiğinde hayır diyebilen,
9. Demokrasiye ve insan haklarına saygılı, onları özümsemiş ve yaşam biçimi haline getirmiş insanlar olarak yetiştirmektir.

21. Yüzyıl eğitiminin tanımladığı bu insanları yetiştirmek ve toplumu bu çağa hazırlayarak kalkındırmak işinde en önemli görev şüphesiz öğretmene düşmektedir. Bu öğretmen tipinin özelliklerinin tüm boyutlarıyla ortaya konulup, bu öğretmenin yetiştirilmesi için gerekli adımların atılması öncelikli görülmektedir. Bu gerekçeyle ülkemizi yirmibirinci yüzyıla hazırlayacak, kalkındıracak öğretmen tipinin özellikleri ile ilgili üniversitede eğitim fakültesi öğretim elemanları, ilk ve ortaöğretim okullarında görevli öğretmenler ve eğitim fakültesi öğrencilerinin görüşlerinin alınması ve değerlendirilmesi düşünülmüştür.

2. YÖNTEM

Araştırmanın yürütülmesinde "Betimleme Yöntemi" izlenmiştir. Veri toplama tekniği açısından "Anket-Survey" tipi bir çalışma olup, deneklerin görüşleri bu teknikle belirlenmiştir.

Araştırmanın evrenini, Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi'nde görev yapan öğretim elemanları, öğrencileri, Bolu Merkez ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini evren içinden seçkisiz olarak seçilen 25 öğretim elemanı, 88 eğitim fakültesi öğrencisi, 100 öğretmen oluşturmuştur.

Araştırmada "Ülkemizi 21. Yüzyıla Hazırlayacak, Öğretmen Tipine İlişkin Görüşler" anketi araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anketin geçerlik kanıtı için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Anketin güvenilirliği için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmış $\alpha = .77$ olarak bulunmuştur.

Anketten elde edilen verilerin yüzde, frekans ve aritmetik ortalamaları hesaplanmış, bulunan sonuçlar yorumlanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

1. Üniversitede eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?

Tablo 1. Öğretim Elemanlarının Görüşleri

MADDELER	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%
1. Demokratik tutum ve davranışlara sahip	24	96,0	1	4,0	-	-
2. Bilgisayar, İnternet gibi bilgi teknolojilerini kullanabilen	24	96,0	1	4,0	-	-
3. Sevgi ve hoşgörünün temsilcisi	24	96,0	1	4,0	-	-
4. Düşünen, araştıran, bilgi üreten.	24	96,0	1	4,0	-	-
5. Ülkenin bölünmez bütünlüğünü koruyan	22	88,0	3	12,0	-	-
6. Alan bilgisi yanında geniş genel kültüre sahip	25	100,0	-	-	-	-
7. Yerel anlayışla küreselliği bütünleştiren.	22	88,0	3	12,0	-	0
8. Geleneksel kültürel değerlerin aktarıcısı	11	44,0	7	28,0	7	28,0
9. Yeniliklere ve gelişmeye açık.	25	100,0	-	-	-	-
10. Sorunları yerinde ve iş başında çözebilen.	20	80,0	5	20,0	-	-
11. Çağın fikir, sanat, edebiyat akımlarını izleyen.	23	92,0	2	8,0	-	-
12. Çevre kirlenmesine karşı duyarlı olan.	21	84,0	3	12,0	1	4,0
13. Grupla birlikte çalışabilen.	20	80,0	5	20,0	-	-
14. Bilgiyi açık, anlaşılır biçimde sunan.	23	92,0	1	4,0	1	4,0
15. Bilgi aktarma yerine, bilgiye ulaşmada rehber olan	25	100,0	-	-	-	-
16. Toplumsal gelişmeye katkıda bulunan.	24	96,0	1	4,0	-	-
17. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanımasını, geliştirmeleri için ortam hazırlayan.	25	100,0	-	-	-	-
18. Atatürk İlike ve inkılaplarının koruyucusu.	24	96,0	1	4,0	-	-
19. Çevresindeki insanlarla iyi ilişki kurabilen.	25	100,0	-	-	-	-
20. Çağın gerektirdiği bilimsel bilgiyi kullanabilen.	25	100,0	-	-	-	-
21. Bilgi seçimi ve kullanımı konusunda yardımcı olan.	23	92,0	2	8,0	-	-
22. Hayat boyu öğrenmeye istekli olan.	23	92,0	1	4,0	1	4,0
23. Toplumun bütün bireylerinin eğitiminden kendini sorumlu tutan.	10	40,0	11	44,0	4	16,0
24. Eğitimi kar amaçlı bir yatırım olarak gören.	4	16,0	4	16,0	17	68,0
25. Mesleki anlayışını genel hedef ve uzak hedeflerle tutarlı kılan.	22	88,0	2	8,0	1	4,0
26. Dönemin politik felsefesine uygun davranan.	1	4,0	2	8,0	22	88,0
27. Ulusal ve evrensel kültürel değerleri geliştirebilen.	20	80,0	5	20,	-	-
28. Eğitimde ve okulda alınan kararlara katılmada etkin davranan.	20	80,0	4	16,0	1	4,0
29. Eleştirel düşünen.	25	100,0	-	-	-	-
30. Toplumsal sorunlara çözüm bulmada kendini birinci derecede sorumlu hisseden.	12	48,0	10	40,0	3	12,0
31. Kişisel ve mesleki yeterliğe sahip olan.	23	92,0	2	8,0	-	-
32. Toplum içinde kendini ayrıcalıklı gören.	4	16,0	7	28,0	14	56,0
33. Bireysel farklılıklara uygun öğretim teknikleri kullanabilen.	25	100,0	-	-	-	-
34. Kendi inanç ve değerlerine göre davranan.	4	16,0	3	12,0	18	72,0

Tablo 1 incelendiğinde öğretim elemanlarının tamamının (%100) ülkemizi 21. yüzyıla hazırlayacak ve kalkındırarak öğretmenin; alan bilgisi yanında geniş genel kültüre sahip, yeniliklere ve gelişmeye açık, bilgi aktarma yerine bilgiye ulaşmada rehber olan, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanımaları ve geliştirmeleri için rehber olan, çevresindeki insanlarla iyi ilişki kurabilen, çağın gerektirdiği bilimsel bilgiyi kullanabilen, eleştirel düşünen, bireysel farklılıklara uygun öğretim tekniklerini kullanabilen olması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Çelik (1998) de yaptığı çalışmada bilgi toplumu öğretmenin akademik bilgi deposu olmadığını, bilgi kaynaklarını bilip öğrencilere bilgi danışmanlığı yapacağını belirtmiştir. Bu bulgu araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Öğretim elemanlarının 11'i (%44) öğretmenin "toplumun bütün bireylerinin eğitiminden kendini sorumlu tutması" özelliğine kararsızlık yönünde görüş belirtmişlerdir. Toplumda eğitimin temel sorumlusu öğretmen olmakla birlikte anne baba ve tolumdaki tüm bireylerin sorumlu olduğu söylenebilir. Öğretim elemanlarının 17'si (%68) öğretmenin "eğitimi kar amaçlı bir yatırım aracı" olarak görmemesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarından 22'si (%88) "öğretmenin dönemin politik felsefesine göre davranmaması" gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenin içinde bulunulan dönemin politik felsefesine değil ülkenin genel politik felsefesine uygun davranması gerektiği düşünülebilir. Öğretim elemanlarının 14'ü (%56) öğretmenin toplum içinde kendini ayrıcalıklı görmemesi gerektiği görüşündedirler. Öğretmenin toplumdaki kendini soyutlamadan herkesle iyi iletişim kurmasının önemli olduğu söylenebilir. Öğretim elemanlarının 18'i (%72) öğretmenin kendi inanç ve değerlerine göre davranmaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenin sınıfa kendi kişisel inanç ve değerleri yerine toplumun kabul edilen değerlerini getirmesinin uygun olduğu düşünülebilir.

2. İlk ve orta öğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

Tablo 2. Öğretmenlerin Görüşleri

MADELER	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	f	%	f	%	f	%
1. Demokratik tutum ve davranışlara sahip	98	98,0	1	1,0	1	1,0
2. Bilgisayar, İnternet gibi bilgi teknolojilerini kullanabilen	96	96,0	4	4,0	-	-
3. Sevgi ve hoşgörünün temsilcisi	100	100,0	-	-	-	-
4. Düşünen, araştıran, bilgi üreten.	99	99,0	1	1,0	-	-
5. Ülkenin bölünmez bütünlüğünü koruyan	97	97,0	3	3,0	-	-
6. Alan bilgisi yanında geniş genel kültüre sahip	92	92,0	7	7,0	1	1,0
7. Yerel anlayışla küreselliği bütünleştiren.	90	90,0	9	9,0	1	1,0
8. Geleneksel kültürel değerlerin aktarıcısı	90	90,0	9	9,0	1	1,0
9. Yeniliklere ve gelişmeye açık.	99	99,0	1	1,0	-	-
10. Sorunları yerinde ve iş başında çözebilen.	98	98,0	1	1,0	1	1,0
11. Çağın fikir, sanat, edebiyat akımlarını izleyen.	90	90,0	9	9,0	1	1,0
12. Çevre kirlenmesine karşı duyarlı olan.	100	100,0	-	-	-	-
13. Grupla birlikte çalışabilen.	99	99,0	1	1,0	-	-
14. Bilgiyi açık, anlaşılır biçimde sunan.	96	96,0	4	4,0	-	-
15. Bilgi aktarma yerine, bilgiye ulaşmada rehber olan	94	94,0	6	6,0	-	-
16. Toplumsal gelişmeye katkıda bulunan.	98	98,0	1	1,0	1	1,0
17. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanımları, geliştirmeleri için ortam hazırlayan.	100	100,0	-	-	-	-
18. Atatürk İke ve inkılaplarının koruyucusu.	97	97,0	3	3,0	-	-
19. Çevresindeki insanlarla iyi ilişki kurabilen.	98	98,0	2	2,0	-	-
20. Çağın gerektirdiği bilimsel bilgiyi kullanabilen.	94	94,0	5	5,0	1	1,0
21. Bilgi seçimi ve kullanımı konusunda yardımcı olan.	96	96,0	4	4,0	-	-
22. Hayat boyu öğrenmeye istekli olan.	94	94,0	5	5,0	1	1,0
23. Toplumun bütün bireylerinin eğitiminden kendini sorumlu tutan.	70	70,0	18	18,0	12	12,0
24. Eğitimi kar amaçlı bir yatırım olarak gören.	25	25,0	15	15,0	60	60,0
25. Mesleki anlayışını genel hedef ve uzak hedeflerle tutarlı kılan.	67	67,0	24	24,0	9	9,0
26. Dönemin politik felsefesine uygun davranan.	30	30,0	19	19,0	51	51,0
27. Ulusal ve evrensel kültürel değerleri geliştirebilen.	83	83,0	10	10,0	7	7,0
28. Eğitimde ve okulda alınan kararlara katılmada etkin davranan.	92	92,0	6	6,0	2	2,0
29. Eleştirel düşünen.	86	86,0	12	12,0	2	2,0
30. Toplumsal sorunlara çözüm bulmada kendini birinci derecede sorumlu hisseden.	62	62,0	24	24,0	14	14,0
31. Kişisel ve mesleki yeterliğe sahip olan.	90	90,0	7	7,0	3	3,0
32. Toplum içinde kendini ayrıcalıklı gören.	32	32,0	24	24,0	44	44,0
33. Bireysel farklılıklara uygun öğretim teknikleri kullanabilen.	92	92,0	6	6,0	2	2,0
34. Kendi inanç ve değerlerine göre davranan.	28	28,0	24	24,0	48	48,0

Tablo 2 incelendiğinde; öğretmenlerin tamamının (%100) 21. Yüzyıl öğretmenin sevgi ve hoşgörünün temsilcisi, çevre kirlenmesine karşı duyarlı olan, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanımaları ve geliştirmeleri için ortam hazırlayan olması gerektiği görüşündedirler. Toplumda demokrasinin yerleşmesi açısından öncelikle öğretmenlerin sevgi ve hoşgörü sahibi olmaları gerektiği söylenebilir. Zeybek (1998) de yirmibirinci yüzyılı “Bilgi, Sevgi ve Hoşgörü Çağı” olarak nitelermekte ve bu yüzyılın öğretmenin de sevgi ve hoşgörünün temsilcisi olarak görmektedir. Bu yüzyılda çevrenin korunması ve sağlığı için öğretmene önemli görev düştüğü söylenebilir. Çelebi (1997) ikibinli yılların çağdaş öğretmenin dünyamızın hızla kirlenmesine karşı duyarlı olması gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin %99’u 21. Yüzyıl öğretmenin düşünen, araştıran ve bilgi üreten, yeniliklere ve gelişmeye açık, grupla birlikte çalışabilen özelliklerine sahip olması yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenin bilgi aktarma yerine bilgi üreten ve bir bilim adamı gibi davranması gerektiği söylenebilir. Öğretmenlerin toplumda yeniliklerin öncüsü olmasının önemli olduğu düşünülebilir. Öztöp (1994) geleceğin Türkiye’sinin öğretmenin sürekli okuyan, inceleyen, sorumluluk duygusunu her yönüyle içinde duyabilen, her yeniliği izleyen, kendisini yenileyen idealist bir öğretmen olarak tanımlamaktadır. Zeybek (1998), Çelebi (1997) ve Öztöp (1994)’un bulguları araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin %60’ı öğretim elemanlarının görüşlerine paralel olarak 21. Yüzyıl öğretmenin eğitimi kar amaçlı bir yatırım olarak görmemesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Eğitimin ekonomik kazanç için ticari bir mal gibi düşünülmesi ve ihmal edilmesinin doğru olmadığı söylenebilir. Öğretmenlerin %51’i 21. Yüzyıl öğretmenin dönemin politik felsefesine uygun davranma özelliğine katılmama yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna göre öğretmen hükümetlerin politik felsefelerine değil, devletin geçerli politik felsefesine göre davranmasının doğru olacağı görülmektedir. Öğretmenlerin % 44’ü öğretmenin toplum içinde kendini ayrıcalıklı görmemesi görüşündedir. Öğretmenlerin % 48’i kendi inanç ve değerlerine göre davranma görüşüne katılmamaktadırlar. Buna göre öğretmenlerin sınıf ortamında kendi inanç ve değerlerine göre davranışlar göstermemeleri gerektiği söylenebilir.

3. Üniversite Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Görüşleri Nelerdir?

Tablo 3. Öğrencilerin Görüşleri

MADDELER	Katılıyor		Kararsızım		Katılmıyorum	
	f	%	F	%	f	%
Demokratik tutum ve davranışlara sahip	81	92,0	6	6,8	1	1,1
2. Bilgisayar, İnternet gibi bilgi teknolojilerini kullanabilen	79	89,8	5	5,7	4	4,5
3. Sevgi ve hoşgörünün temsilcisi	86	97,7	1	1,1	1	1,1
4. Düşünen, araştıran, bilgi üreten,	84	95,5	2	2,3	2	2,3
5. Ülkenin bölünmez bütünlüğünü koruyan	82	93,2	5	5,7	1	1,1
6. Alan bilgisi yanında geniş genel kültüre sahip	82	93,2	4	4,5	2	2,3
7. Yerel anlayışla küreselliği bütünleştiren.	60	68,2	23	26,1	5	5,7
8. Geleneksel kültürel değerlerin aktarıcısı	70	79,5	16	18,2	2	2,3
9. Yeniliklere ve gelişmeye açık.	86	97,7	1	1,1	1	1,1
10. Sorunları yerinde ve iş başında çözebilen.	77	87,5	9	10,2	2	2,3
11. Çağın fikir, sanat, edebiyat akımlarını izleyen,	77	87,5	7	8,0	4	4,5
12. Çevre kirlenmesine karşı duyarlı olan.	84	95,5	4	4,5	-	-
13. Grupla birlikte çalışabilen.	79	89,8	7	8,0	2	2,3
14. Bilgiyi açık, anlaşılır biçimde sunan.	82	93,2	4	4,5	2	2,3
15. Bilgi aktarma yerine, bilgiye ulaşmada rehber olan	71	80,7	13	14,8	4	4,5
16. Toplumsal gelişmeye katkıda bulunan.	86	97,7	1	1,1	1	1,1
17. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanımlayan, geliştirmeleri için ortam hazırlayan.	82	93,2	4	4,5	2	2,3
18. Atatürk İlke ve inkıslaplarının koruyucusu.	77	87,5	8	9,1	3	3,4
19. Çevresindeki insanlarla iyi ilişki kurabilen.	85	96,6	2	2,3	1	1,1
20. Çağın gerektirdiği bilimsel bilgiyi kullanabilen.	83	94,3	2	2,3	3	3,4
21. Bilgi seçimi ve kullanımı konusunda yardımcı olan.	78	88,6	8	9,1	2	2,3
22. Hayat boyu öğrenmeye istekli olan.	78	88,6	7	8,0	3	3,4
23. Toplumun bütün bireylerinin eğitiminden kendini sorumlu tutan.	50	56,8	27	30,7	14	12,5
24. Eğitimi kar amaçlı bir yatırım olarak gören.	17	19,3	10	11,4	61	69,3
25. Mesleki anlayışını genel hedef ve uzak hedeflerle tutarlı kılan.	73	83,0	11	12,5	4	4,5
26. Dönemin politik felsefesine uygun davranan.	25	28,4	20	22,7	43	48,9
27. Ulusal ve evrensel kültürel değerleri geliştirebilen.	68	77,3	16	18,2	4	4,5
28. Eğitimde ve okulda alınan kararlara katılmada etkin davranan.	72	81,8	13	14,8	3	3,4
29. Eleştirel düşünen.	80	90,9	5	5,7	3	3,4
30. Toplumsal sorunlara çözüm bulmada kendini birinci derecede sorumlu hisseden.	50	56,8	21	23,9	17	19,3
31. Kişisel ve mesleki yeterliğe sahip olan.	84	95,5	3	3,4	1	1,1
32. Toplum içinde kendini ayrıcalıklı gören.	18	20,5	19	21,6	51	58,0
33. Bireysel farklılıklara uygun öğretim teknikleri kullanabilen.	76	86,4	9	10,2	3	3,4
34. Kendi inanç ve değerlerine göre davranan.	26	29,5	9	10,2	53	60,2

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin 86'sı (%97.7) öğretmenler gibi 21. Yüzyıl öğretmenin sevgi ve hoşgörünün temsilcisi olması, yeniliklere ve gelişmeye açık olması ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunması yönünde görüş belirtmişlerdir. Atatürk'ün "Toplumları kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir" sözünde de belirttiği gibi toplumsal kalkınmanın ve gelişmenin büyük ölçüde öğretmenlere bağlı olduğu söylenebilir. Öğrencilerin 85'i (%96.6) öğretmenin çevresindeki insanlarla iyi ilişki kurabilmesi gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenlerin insanlarla iyi iletişim kurma becerisine sahip olmalarının önemli olduğu söylenebilir. Öğrencilerin 84'ü (%95.5) öğretmenin düşünen, araştıran, bilgi üreten, çevre kirlenmesine karşı duyarlı olan, kişisel ve mesleki yeterliliğe sahip olması yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin de öğretim elemanları gibi öğretmenler gibi 21. Yüzyıl öğretmeni araştırmacı, bilgi üreten bir kişi olarak algılamasına inandıkları söylenebilir. Öğretmenlerin sanayileşmenin arttığı bu yüzyılda bireylerin sağlığını koruma rolünü yerine getirmelerinin önemli olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri yanında kişisel açıdan da olumlu özelliklere sahip olması gerektiği söylenebilir.

Öğrencilerin 61'i (%69.3) 21. Yüzyıl öğretmenin eğitimi kar amaçlı bir yatırım olarak görmemesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu görüşü öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri ile paralellik göstermektedir. Öğrencilerin 57'si (%48.9) öğretmenin dönemin politik felsefesine uygun davranma özelliğine sahip olmaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenin o dönemde var olan politik anlayışa değil ülkenin genel politik anlayışına uygun davranmasının uygun olacağı söylenebilir. Öğrencilerin 51'i (%58) öğretim elemanı ve öğretmenler gibi öğretmenlerin toplum içinde kendilerini ayrıcalıklı görmeleri özelliğine sahip olmaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin 53'ü (%60.2) öğretmenlerin kendi inanç ve değerlerine göre davranmaması gerektiği görüşündedirler. Bu bulgu öğretmenlerin kişisel inanç ve değerlerini sınıfta kullanmamaları gerektiği söylenebilir.

4. SONUÇLAR

Ülkemizi 21. Yüzyıla hazırlayacak ve kalkındırarak öğretmen tipinin özellikleriyle ilgili olarak yapılan bu çalışmada öğretim elemanı, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre 21. yüzyıl öğretmeni temel olarak şu özelliklere sahip olmalıdır:

1. Alan bilgisi yanında geniş genel kültüre sahip olmalıdır.
2. Düşünen, araştıran, bilgi üreten, yeniliklere ve gelişmeye açık olmalıdır.
3. Sevgi ve hoşgörünün temsilcisi olmalıdır.
4. Mesleğinde çağdaş, bilimsel bilgileri kullanmalı ve bilgiye ulaşmada rehber olmalıdır.
5. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanıma ve geliştirme için uygun ortam hazırlamalıdır.
6. Çevresindeki insanlarla iyi ilişki kurmalıdır.
7. Dönemin politik felsefesi yerine, ülkenin politik felsefesine uygun davranmalıdır.
8. Kendini toplumdan dışlamayıp, çevresiyle iyi iletişim kurmalıdır.
9. Geleneksel kültürel değerlerde seçici, ulusal, evrensel kültürel değerleri geliştirici olmalıdır.
10. Öğretmen, eğitimi kar amaçlı bir ekonomik unsur olarak kullanmamalıdır.
11. Öğretmen, kendi inanç ve değerlerine göre davranmamalı, objektif olmalıdır.

4. ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlara bağlı olarak şu öneriler sunulabilir:

1. Öğretmen yetiştirme programları 21. Yüzyıl öğretmen niteliklerine göre değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir. Buna göre;

-Programlar, alan bilgisi yanında öğretmenlerin genel kültürünü geliştirici olmalıdır.

-Öğretmenlerin düşünme, araştırma yapma ve bilimsel süreci kullanma becerileri geliştirilmelidir.

-Öğretmenler bilgisayar, internet, e-mail vb. bilgi teknolojilerini kullanabilecek yeterlikte yetiştirilmelidir.

-Öğrencilerin ilgi yeteneklerini tanımaları ve geliştirmeleri için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmalıdırlar.

-Öğretmenlerin iletişim kurma becerileri geliştirilmelidir.

- Programlar çağdaş, bilimsel gelişmelere göre sürekli yenilenmelidir.
- 2. Meslekteki öğretmenlerin hizmet-içi eğitim programları yoluyla çağdaş, bilimsel gelişmelere göre yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.
- 3. Eğitimin kar amaçlı ekonomik bir unsur olarak kullanılması önlenmelidir.
- 4. Eğitim ve öğretmenler üzerindeki politik etkiler ortadan kaldırılmalıdır.
- 5. Öğretmen kişisel inanç ve görüşlerini empoze etmemeli objektif olmalıdır.
- 6. Öğretmenlerin uluslar arası standartlarda yetiştirmeleri için öğretmen eğitimine daha fazla önem verilmelidir.
- 7. Öğretmenlerin performansları belli ölçütlere dayalı olarak, objektif bir şekilde değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- Akyüz, Yahya (1978). **Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri**. Ankara: Doğan Basımevi.
- ___(1985). **Türk Eğitim Tarihi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.
- Apaydın, Talip (1998). 150. Yıl Düşünceleri. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 241, 48.
- Aslan, Mehmet (1998). 21. Yüzyılda Eğitim (Postmodern Çağdaş Eğitim). **Yeni Türkiye Dergisi**, 877.
- Bilen, Mürüvvet (1996). **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Aydan Web Ofset Tesisleri.
- Çelebi, Saim (1997). İki Bin Yılında Bilgi Toplumu ve Öğretmen. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 236, 47-49.
- Çelik, Vehbi (1998). Bilgi Toplununun Eğitim Sistemi ve Geleceğe Yönelik Eğilimleri. **Yeni Türkiye Dergisi**, 829-889.
- Erdoğan, İrfan (1998). Bilgi Toplumu Olmanın Gerektirdiği Eğitim Paradigması. **Yeni Türkiye Dergisi**, 873.
- İşman, Aytekin (1998). Bilgi Çağında Eğitim. **Yeni Türkiye Dergisi**, 868.
- NCATE. (2002). **Professional Standards For The Accreditation Of Schools, Colleges, and Departments Of Education**. Washington: National Council For Accreditation Of Teacher Education Inc.
- Öztop, Şener (1993). Cumhuriyet Dönemi ve Öğretmen. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 186, 39.
- Sarıhan, Zeki (1998). Türkiye’de Öğretmen Tipi. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 241, 57-59.
- Tezcan, Mahmut (1998). Gelecekte Eğitim (21. Yüzyılın Okulları Üzerine). **Yeni Türkiye Dergisi**, 821.
- Zeybek, Namık Kemal (1998). Bilgi, Sevgi, Hoşgörü Çağı. **Yeni Türkiye Dergisi**, 75-79.